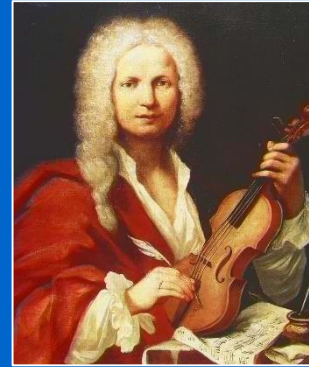

Grootheden: Componisten

Componisten en hun muziek

Deel 1 - Vroege Periode

Renaissance

Barok

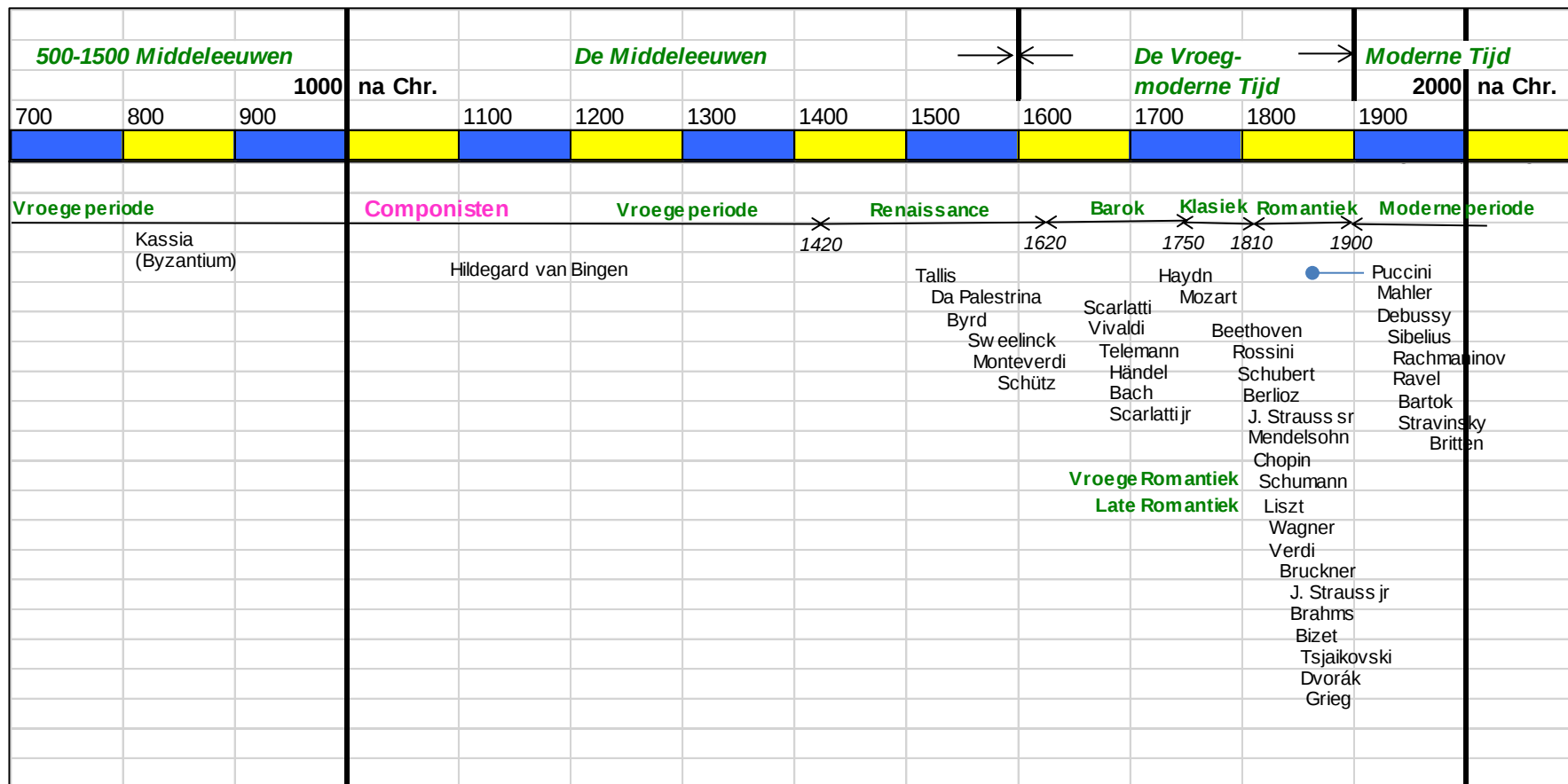
Indeling componisten

De klassieke componisten in het westen worden ingedeeld naar de muziektijdperken waarin ze leefden

	<i>Muziektijdperk</i>	<i>Jaren</i>	<i>Componisten</i>
✓	Vroege Periode	400-1420	Kassia, Hildegard van Bingen
✓	Renaissance	1420-1620	Tallis, Da Palestrina, Byrd, Sweelinck, Monteverdi, Schütz
✓	Barok	1620-1750	Scarlatti sr., Vivaldi, Telemann, Händel, Bach, Scarlatti jr
✓	Klassieke Periode	1750-1810	Haydn, Mozart
✓	Vroege Romantiek	1810-1840	Beethoven, Rossini, Schubert, Berlioz, J. Strauss sr., Mendelsohn, Chopin, Schumann
✓	Late Romantiek	1840-1900	Liszt, Wagner, Verdi, J. Strauss jr., Brahms, Bizet, Tsjaikovski, Dvoràk, Grieg
✓	Moderne Periode	1900-heden	Puccini, Mahler, Debussy, Sibelius, Rachmaninov, Ravel, Bartok, Stravinsky, Britten
✓	Heden	Recent	Hedendaagse koormuziek, etc.

De componisten in de vroege periode leefden in de begintijd van de Islam; de componisten in de periode 1500-1800 leefden in de tijd van de Reformatie (Luther, Calvijn en Zwingli), in de eindjaren van het Heilige Roomse Rijk (vanaf Karel V), tijdens de 80-jarige Oorlog en in het begin van de Republiek van Nederland (stadhouders) en in de Gouden Eeuw van ons land

In deze presentatie komen de meest belangrijke componisten aan de orde
 Ze staan op volgorde van hun geboortejaar
 In onderstaand tijdschema staan deze componisten alvast aangegeven

Vroege Periode 400-1420

810 - 867 **Kassia**

Grieks Byzantijns dichteres (vooral van hymnen) en componiste uit Constantinopel

Huwelijk met keizer van Byzantium ging niet door

Ze stichtte een klooster en werd abdis

Door haar gecomponeerde hymnen kwamen in het liturgisch boek van de orthodoxe kerk

1098 - 1179 **Hildegard van Bingen**

Een Duits Benedictijns abdis van een klooster bij Bingen aan de Rijn
Actief op veel gebieden (religie, wetenschap, filosofie, muziek, etc.)

Haar gecomponeerde muziek vormt eigen tak van het Gregoriaans

Ze schreef een gezongen drama (een mannenstem is de duivel)

Ruim 80 werken zijn bewaard (waaronder gezangen voor de liturgie)

De muziek maakt haar tegenwoordig opnieuw beroemd

Van de ruim 30 componisten in deze periode nemen we deze twee als voorbeelden op in deze presentatie
Het waren veelal kloosterlingen en troubadours
In deze periode ontwikkelde zich de muzieknotatie, etc.

Renaissance 1420-1620

Renaissance betekent letterlijk wedergeboorte van de cultuur

In deze periode wordt de klassieke oudheid steeds meer als voorbeeld gesteld

Opvattingen over juiste stijl en welluidendheid muziek maken grote ontwikkelingen door

Bij ontwikkeling kerkmuziek is er invloed van kerkhervormers als Luther en Calvijn

Ook de Anglicaanse kerk drukt een groot stempel op de muziek van deze tijd

Enkele kenmerken van de renaissancemuziek:

- Muziek is veelal van geestelijke aard met eenvoudige structuren
- Wereldlijke muziek wordt in veel mindere mate gecomponeerd
- Bij vocale stukken moet de muziek de tekst meer ondersteunen
- Ook instrumentale muziek moet "iets betekenen" (zoals een gevoel, een sfeer, verdriet, vrolijkheid, angst, natuur of spelende kinderen)

1505 - 1585 Thomas Tallis

Engels componist uit Kent

Grondlegger Anglicaanse kathedraalmuziek

Werd in 1520 organist in de kathedraal van Canterbury

Was in dienst bij Queen Mary en Queen Elisabeth

Kreeg alleenrecht drukken van en handel in muziekpapier

Tallis componeerde motetten, hymnen, missen, cantates, koorbewerkingen, en psalmopvoeringen

Hij zette Engelse teksten op muziek voor kerkelijk gebruik

1525 - 1594 Giovanni Pierluigi da Palestrina

Italiaans componist uit Palestrina (25 km ten noorden van Rome)

Grote invloed op ontwikkeling katholieke kerkmuziek

Zijn muziek wordt beschouwd als hoogtepunt renaissancemuziek

Was koorknaap, zanger, organist, kapelmeester en muzikleraar

In de basiliek Santa Maria Maggiore, de Sint-Pieter, de Sixtijnse Kapel, de Sint-Jan van Lateranen en het Seminario Romano

Heeft enorm veel geestelijke en wereldlijke composities gemaakt

Onder meer honderden missen, motetten, hymnen en psalmzettingen

Kenmerken van zijn composities: een heldere melodische structuur
gebalanceerde harmonie in de zangpartijen

1543 - 1623 William Byrd

Engels componist uit Essex, leerling van Thomas Tallis

Een van de grootste componisten van zijn generatie

Had met Tallis alleenrecht drukken van en handel in muziekpapier

Componeerde geestelijke en wereldlijke muziek, zowel vocale werken als instrumentale muziek

Componeerde motetten, beurtzangen, missen, psalmen, sonnetten, liederen en canons voor klavier en orgel

1562 - 1621 Jan Pieterszoon Sweelinck

Nederlands componist, organist, klavecijnist, muziekpedagoog, muziekorganisator en ensembleleider uit Deventer

Hij geldt als de belangrijkste Nederlandse componist in de overgang van renaissance- naar barokmuziek

Op 15-jarige leeftijd organist van de Oude Kerk in Amsterdam

Zijn reputatie in Amsterdam was zeer groot, ook t.a.v. orgelbouw

Was meermalen betrokken bij adviezen en keuringen van orgels

Voortreffelijk componist en improvisator op klavecimbel en orgel

Als componist en muziekpedagoog tot in het buitenland beroemd

Componeerde vele klavierwerken en ensemblewerken

Sweelinck op een postzegel in de serie Zomerzegels van 1935

1567 - 1643 Claudio Monteverdi

Italiaans violist, zanger, componist en dirigent, Cremona (Lombardije)
Zijn werk markeert de overgang van renaissance- naar barokmuziek
Hij was een groot en in zijn tijd geëerd musicus
Publiceerde rond 20-jarige leeftijd vijf boeken met composities
Was 12 jaar hofmuzikant en hulpdirigent; componeerde daar opera's
Werd in 1613 maestro di capella aan de San Marco in Venetië
Had in feite de muzikale leiding van de hele stad
Maakte geestelijke muziek bij het kerkelijk jaar en bij staatsbanketten
In zijn laatste jaren schreef hij drie grote opera's (zijn hoogtepunten)
Zijn muziek wordt (na vergetelheid) in onze tijd weer volop uitgevoerd

1585 - 1672 Heinrich Schütz

Duits componist, ensembleleider en organist uit Thüringen
Voor kerkmuziek belangrijkste protestantse componist vóór Bach
Eén van de belangrijkste componisten van de 17e eeuw
Schreef de eerste Duitse opera, opgevoerd in 1627 in Torgau
Kreeg opleiding in Venetië op kosten van de vorst van Hessel-Kassel
Werd in Dresden hofkapelmeester bij de keurvorst van Saksen
Was tijdens de 30-jarige Oorlog hofkapelmeester in Kopenhagen
Schütz componeerde muziekstukken voor één tot vijf solostemmen
Schreef veel meerkorige vocale concerten gebaseerd op psalmteksten

Barok 1620-1750

In de Baroktijd is er een bloeiende muziekcultuur aan de diverse Europese vorstenhoven
Veel rijke hooggeplaatsten hadden musici en/of componisten in dienst
Hoogtijdagen en festiviteiten werden opgeluisterd door in opdracht gecomponeerde werken
Ontwikkeling van nieuwe muziekvormen voor kerkelijke erediensten

Enkele kenmerken van de barokmuziek:

- Gebruik van thema's uit de Griekse en Romeinse mythologie
- Typisch instrumentale vormen (b.v. de suite) bedoeld voor adellijke kringen
- Adellijke dansvormen
- Magere, sobere bezetting
- Veel weelderigheid, pracht, praal en versieringen in de muziek

1659 - 1725 Alessandro Scarlatti

Italiaans componist, muziekpedagoog en klavecbinist uit Palermo
Vooral bekend door zijn oratoria, cantates en opera's
Eerste oratorium op 19-jarige leeftijd; opvoering in Rome
Kapelmeester bij Christina van Zweden (in Rome in ballingschap)
In 1684 een aanstelling in Napels bij de onderkoning van Spanje
Werkte in 1702 in Florence voor een begaafde musicus uit die stad
In 1703 een aanstelling in de Santa Maria Maggiore in Rome
Scarlatti schreef 38 oratoria en 40 opera's
Zijn muziek is spontaan en verrassend, soms ook onsamenhangend

*Belangrijkste werk:
De vier jaargetijden*

1678 - 1741 Antonio Lucio Vivaldi

Italiaans violist, priester en componist uit Venetië
Kreeg opleiding bij de Cappella di San Marco in Venetië
Is een jaar priester geweest (in 1703)
Werd in 1704 violist in een weeshuis/conservatorium in Venetië
Hij schreef voor de weesmeisjes de meeste van zijn werken
Vanaf 1713 deed hij alle muziekactiviteiten op het instituut
Vivaldi had een zwakke gezondheid (astma); hij werd 63 jaar
Zijn werken: 500 concerten (vooral voor viool), 46 opera's, 73 sonates
Zijn muziek is vernieuwend, helder en met harmonische contrasten
Het vrolijke karakter weerspiegelt zijn eigen plezier in het componeren

1681-1767 Georg Philipp Telemann

Duits componist, dirigent en organist uit Maagdenburg
Studeerde kort rechten in Leipzig; wilde al snel componist worden
Werd goede vrienden met de jonge Georg Friedrich Händel
In 1702 directeur Opera van Leipzig; begon aan zijn eerste opera's
Was organist en muziekdirecteur aan de Nieuwe Kerk te Leipzig
In 1706 hofkapelmeester in Saksen-Eisenach; leerde daar Bach kennen
In 1712 kapelmeester en stedelijk muziekdirecteur in Frankfurt a/d Main
Hier schreef hij kerkmuziekwerken, vooral cantates en een passion
In 1721 organist, cantor en muziekdirecteur van vijf kerken in Hamburg
Ruim 45 jaar werkte hij in Hamburg en componeerde o.a. 25 opera's

Zijn werken: Religieuze werken en meer dan 1000 instrumentale werken
In totaal 1200 kerkcantates, 23 passiemuzieken, 5 passieoratoria, 13 psalmmuzieken,
9 wereldlijke cantates en serenades, 13 motetten en 6 missen

Hij was een tijdgenoot van Johann Sebastian Bach, die inmiddels beschouwd
wordt als de grotere componist, terwijl Telemann tijdens zijn leven als
belangrijker werd beschouwd

1685-1759 Georg Friedrich Händel

Duits componist uit Halle

Händel en Bach behoren tot de grootste componisten van hun tijd

Het grootste deel van zijn leven werkte Händel aan het Engelse hof

Kreeg met hulp van de hertog van Saksen een opleiding

Werd organist in Halle en na twee jaar violist in Hamburg

Reisde naar Florence, Rome, Napels en Venetië (ontmoet vele musici)

Ontmoette in Rome Alessandro Scarlatti en diens zoon Domenico

In 1710 hofkapelmeester in Hannover (via broer van latere koning George I van Engeland)

Reisde naar Londen, waar zijn opera Rinaldo een ongeëvenaard succes werd

In 1712 vertrok Händel vanuit Hamburg opnieuw naar Londen

Componeerde voor koning George I zijn zeer bekende "Water Music"

Vanaf 1724 componeerde hij vele opera's

Hij werd in 1727 Engels staatsburger

Begon handelsondernemingen voor muziek, maar zonder veel succes

Was in 1737 geestelijk en lichamelijk ziek; zocht herstel in kuuroord in Aken

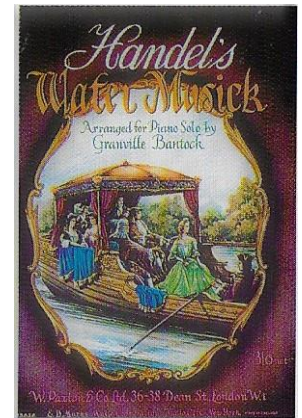
Componeerde later vele oratoria

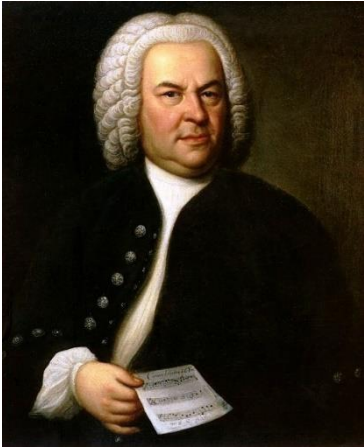
Eén van zijn bekendste en meest succesvolle oratoria is de "Messiah"

Schreef t.g.v. de Vrede van Aken in 1749 de "Music for the Royal Fireworks"

Händel werd in 1753 volkomen blind, stierf in 1759 en werd bijgezet in Westminster Abbey

Zijn meer dan 610 werken: 42 opera's, 29 oratoria, 120 cantates, trio's en duetten, kerkmuziek, serenades, orgelconcerten, ouvertures, kamermuziek en werken voor klavecimbel en orgel

1685-1750 Johann Sebastiaan Bach

Duits componist, organist, klavecijnist, violist, muziekpedagoog en dirigent uit Eisenach

Is één van de grootste componisten van de klassieke muziek

Combineerde melodie, harmonie, ritme, muziekstijlen en dansvormen

Dit inspireerde vele componisten na hem, die hem trachtten te evenaren

Bach was een telg uit een oud muzikaal geslacht

Kreeg op zeer jonge leeftijd vioolles van zijn vader

Werd vroeg wees en trok in bij gezin oudste broer

Die leerde hem muziek maken, vooral orgel en klavier

Op 15-jarige leeftijd ging Bach op eigen kracht componeren

Was in diverse plaatsen organist; maakte kennis met orgelbouw

Bach trouwde toen hij 22 jaar was

Werd weduwnaar met kleine kinderen

Hertrouwde; veel van zijn kinderen stierven jong

Was toegewijd huisvader; musiceerde veel met gezin

Vier van zijn zonen werden ook componist of musicus

De persoonlijke tragedies versterkten zijn geloof

en inspireerden hem tot het schrijven van geweldig veel prachtige muziek

(zie vervolg)

Bach werd in 1708 hoforganist in Weimar; later woonden daar ook Strauss, Wagner en Liszt
Verbleef daar 11 jaar; had nauw contact met Telemann (toen hofkapelmeester in Eisenach)
Werd in 1717 kapelmeester aan het hof van Anhalt-Köthen (een radicaal andere functie)
Componeerde daar wereldlijke muziek voor concerten, feesten en speciale gelegenheden

Standbeeld Bach
in Eisenach

Bach werd op 38-jarige leeftijd Thomascantor in Leipzig,
destijds een belangrijk centrum voor de klassieke muziek
Was verantwoordelijk voor kerkmuziek in de twee hoofdkerken
van Leipzig; werd ook muziekleraar en leider van schoolkoor

Bach heeft daar in 27 jaar ontzettend veel werken gecomponeerd
(waaronder de Mattheüs-Passion)

In de laatste drie jaar ging zijn gezichtsvermogen sterk achteruit
tot blindheid toe; hij kreeg ook een beroerte; hij stierf in 1750

Zijn meest bekende werken:

- "De Brandenburgse Concerten" (een serie van zes concerten)
- "De Mattheüs-Passion" (een oratorium over het lijden en sterven van Jezus volgens het Evangelie van Matteüs)
- Erg bekend zijn ook zijn vele orgelwerken en concerten voor solo-instrumenten

Bachs muziek geldt als hoogtepunt van de Lutheraanse kerkmuziek
"Muzikale uitdrukking van de Reformatie" - "Klinkende Verkondiging" - "Doordachte Bijbeluitleg"

1685-1757 Domenico Scarlatti (Scarlatti jr.)

Italiaans componist, klavecïnist en organist uit Napels

Oudste zoon van Alessandro Scarlatti

Hij is bekend geworden door zijn sonates voor klavier

Werd in 1701 componist en organist van de koninklijke kapel in Napels

Bezocht met zijn vader steden als Florence, Napels en Rome

Hield in Rome met de even oude Händel een wedstrijd in improvisatie

Werd assistent-kapelmeester in de Santa Maria Maggiore in Rome

Schreef voor opdrachtgevers regelmatig vocale werken en orkestwerken

Scarlatti was vijf jaar hofcomponist bij de in ballingschap levende Poolse koningin

Daarna vijf jaar assistent-kapelmeester bij de Portugese ambassade en bij de Sint-Pieter

Werd in 1720 hofcomponist bij de Portugese koning en privéleraar van diens kinderen

Gedurende acht jaar schreef hij daar religieuze en wereldlijke muziek

Vanaf 1729 werkte hij aan het Spaanse hof, maar niet in een hoofdrol; hij overleed in 1757

Meer dan 90% van Scarlatti's oeuvre bestaat uit klaviersonates.

Hij schreef ruim 560 sonates, ten minste één oratorium en een aantal opera's

Invulling van de componisten uit de

Klassieke Periode

Romantieke Periode

Moderne Periode

volgt nog